

Петро Михайлович Лущик Тамплієри короля Данила Роман

Дія роману відбувається у XIII столітті. Папа Римський Інокентій IV відправляє до галицького князя Данила Романовича свого посла. Охороняти важливу особу доручено загону воїнів-тамплієрів на чолі з командором Гійомом де Пардо. Храмовникам доведеться вступити у сутичку не лише з монголами, що захопили руські землі, але й зі своїми одвічними суперниками госпітальєрами і навіть з ассасинами.

Пролог

Восени 6761 року від створення світу стольний град Холм нагадував розтривожений вулик. Ще вчора, здавалося, життя протікало своїм неквапним руслом: кожен жив своїми турботами, бояри нарікали на лінощі смердів, а ті, у свою чергу, проклинали бояр за надмірні побори, але навіть такі відхілення від спокійного розміреного русла якимось уклалися у звичайний ритм. Навіть зранку того пам'ятного дня ніщо не віщувало нічого незвичного. Воевода Костянтин після того,

як особисто перевірів боєздатність дружини, одразу навідався до жони вельможного князя, як це він робив кожного ранку. Хоч князь і поставив його на час власної відсутності головним у столиці, воєвода все ж пам'ятав, що у місті залишилися князева жона і жони старших синів. Мало того (хоч це і не головне, але Костянтин все ж не забував), князь Данило Романович вирушив із синами на чолі великої дружини на допомогу братам своєї жони. Князь полоцький Тевтівілл і князь смоленський Едівід несподівано постали проти їхнього дядька Міндовга і звернулися за допомогою до свого могутнього родича. Руський князь не заставив себе ждати.

Саме у палатах княгині і почув воєвода цю звістку. Її приніс гонець, висланий князем перед виступом війська. Княгиня лише подивилася на Костянтина, і той одразу зрозумів. Дорогою віддаючи необхідні накази, він попрямував до свого будинку. Вже там покликав до себе гінця і вивідав у нього головне: чи здобули перемогу? чи є втрати? І коли чекати приїзду князя? Отримавши втішні відповіді на перші два запитання і дізнавшись, що князь прибуде не раніше ніж опівдні наступного дня, воєвода полегшено зітхнув. Час на підготовку гідної зустрічі господаря міста ще є, підготуватися встигне, не вперше. Взагалі-то Костянтин не любив своєї посади, йому звичніше було рубати ворогів на

полі брані, але князь помітив у нього задатки господаря і залишав замість себе керувати спочатку Галичем, а після того, як покинув нелюбий йому град і з усім двором перебрався сюди, у власноруч збудований Холм, поставив керувати й ним.

Уперше Костянтин змінив князя у час ганебний, який і він, і тим більше Данило, хотіли б забути. Саме тоді князь змушений був поїхати у далеку путь на поклін до хана Батия. Замість себе Данило поставив його, Костянтина, довіривши йому, а не молодшому братові Васильку, владу над столицею. Господарювання Костянтина було належно оцінене князем, що повернувся додому приниженим, осоромленим, але все ж господарем своїх-таки земель. Впевнившись у чесності воєводи, Данило тепер спокійно залишав столицю під охороною Костянтина, не побоюючись якогось підступу. Сини князя, у яких душа не лежала до буденних клопотів, не заперечували.

Невдовзі усе місто заворушилося. Найперше нарізали й напатрали усілякої птиці, щоб назавтра приготувати до урочистої учти. З підвалів холопи викотили бочки із квашениною, принесли воєводі на пробу настояні меди і вино.

Сам воєвода сидів у своїх у покоях спокійний, здавалося, його зовсім не турбувала метушня за стінами будинку. Причина цього спокою була проста: у місті кожен знав, що має робити у таких

випадках. Тут влада князя була тверда і міцна; тут усі були віддані йому. Це не Галич, де навіть смерд міг не послухатися, не кажучи вже про бояр, що неодноразово повставали проти князя.

Тому воєвода не став перевіряти особисто, як іде підготовка до зустрічі великого князя, і спокійно чекав завтрашнього дня.

I

Невідомо, хто перший кинув довгоочікуване «Їдуть!». Чи це були вартові на високих міських мурах, чи вістові, вислані заздалегідь назустріч, а швидше за все, всюдисущі хлопчачки невідомо яким чином перші прочули про наближення князевого почту і миттю рознесли цю звістку містом. Вона, щомиті поширюючись, пронеслась від храму Святого Іоанна Златоуста головними вулицями дерев'яного міста аж до церкви Богородиці і повернулася на головний майдан.

Здавалося, все місто зібралося тут, перед церквою покровителя міста. Живий коридор простягнувся аж до східної брами, а меткі хлопчачки, попри всі заборони, розташувалися на прилеглих горбах, обсіли приміські дерева, дехто навіть пробрався на міські стіни до вартових, щоб не пропустити головного.

Воєвода Костянтин разом з княгинею, жонами княжичів Лева і Романа, наймолодшим сином Данила Мстиславом та митрополитом Кирилом стояв у кінці довгого людського коридора, пильно вдивляючись наперед, щоб не пропустити миті, коли з'явиться князь. Було видно, що всі присутні — і воєвода, і жінки, і бояри — помітно хвилюються. Ще б пак! Майже півроку не було князя у столиці! До його відсутності вже почали звикати, хоч час від часу він і нагадував про себе — то звісткою, то наказом укріпити стіни міста чи прислати на підмогу ще один загін кінноти. Зрештою, так було не вперше.

Враз багатоголосий шум юрби посилювався і всі, неначе за командою, повернули свої голови. Ті, що стояли ближче до площі, ще нічого не бачили, але радісні вигуки попереду сповістили, що господар міста повернувся.

Врешті воєвода побачив князя. Він їхав на улюбленому вороному коні. На князеві була дорога опанча, прикрашена хутром і золотою тасьмою, на ногах — сап'янці, гаптовані золотом. Голова князева була без шолома, і вітер ворушив посріблене волосся. Навіть з такої відстані Костянтин відзначив, що князь стомився, якимось змарнів. Що ж, це і не дивно, якщо врахувати, що за півстоліття свого життя більшу частину Данило провів у походах.

Поруч із Данилом їхав його брат Василько, на три роки молодший. Зовсім позбавлений найменшої заздрості до успіхів старшого брата, він ще з дитинства визнав верховенство Данила і став йому надійною опорою. У своєму братові князь був упевнений повністю і в усьому йому довіряв. Василько був надійним тилом, на нього можна було покластися у найскрутніші часи. Це розуміли всі. А вороги у своїх планах скинути Данила із князювання навіть не розраховували на Василька. Ця братова відданість була чимось неймовірним, бо зазвичай східні князі зовсім не зважали на родинні зв'язки і в боротьбі за владу йшли на все: на зраду, вбивство кровних родичів, обмовляння їх перед ханом, аби лише отримати заповітний ярлик на князювання.

Трохи оддалік від князя і Василька в один ряд їхали три вершники, що могли бути лише братами, такими схожими один на одного вони видавалися. Це сини князя — Лев, Роман і Шварно. Останнім часом князь постійно брав їх із собою у походи.

Старший син Лев — точна копія Данила, яким воєвода пам'ятав його у битві на річці Калці: такий же коренастий, світло-русявий; йому передалася від батька навіть спадкова риса — меч він тримав у лівій руці. Не дивно, що Лев був улюбленцем князя, його наступником. Плануючи передати Леву трон,

Данило оженив його на Констанції, дочці угорського короля Бели.

Другий син Данила Роман — повна протилежність братові. Вищий від нього, худорлявий, чорнявий красень — усі ці риси він успадкував від матері, дочки Мстислава Удалого. Майже одночасно зі старшим сином Данило оженив і Романа на племінниці австрійського герцога Гертруді. Зараз обидві жінки стояли поруч з Костянтином і захоплено позирали на чоловіків.

Третьому брату Шварну заледве виповнилося двадцять років, але він старався не відставати від старших братів і вже багато чого досяг. Лише поки що був неодружений.

Інших двох вершників, що їхали майже одразу за братами, присутні бачили вперше. Це були юнак і дівчина, обоє світловолосі, деяка схожість їхніх облич виказувала їхній кривий зв'язок. Одягнуті вони були не у руську одіж, а в литовську, тому можна було припустити, що ці двоє — полонені князя, як це часто бувало у подібних походах, але чіпке око Костянтина не вловило скутості чи страху у їхніх рухах. Навпаки, обоє трималися гідно, усією своєю поставою підкреслюючи своє незалежне становище.

Одразу за ними їхали тисяцькі та інші зверхники, кожен на чолі свого загону.

Князь Данило ледь помітним рухом зупинив коня. Миттю поруч виріс слуга, обома руками вхопив повід. Данило легко зіскочив на землю і, не чекаючи інших, підійшов до зустрічаючих.

Воєвода Костянтин на знак поваги опустився на коліно; жінки низько схилили голови.

— Устань, вірний друже! — пролунав такий знайомий голос князя.

Воєвода підвівся.

— Вітаю із щасливим поверненням, князю! — сказав він.

— Щасливим — це точно! — відзначив Данило.

Він повернувся до митрополита, схилив голову, мовчки прийняв благословення, поцілував простягнутий хрест.

— З Божою поміччю ми перемогли.

Лише після того князь підійшов до княгині Юрате і ніжно пригорнув її до себе.

— Ну здрастуй, люба моя! Нудьгувала без мене?

— Дуже, мій князю! — із сильним акцентом відповіла вона.

— Нічого, — заспокоїв Данило. — Тепер я надовго залишуся тут. Ще набридну. А щоб тобі було не нудно, я дещо привіз тобі в подарунок.

Данило Романович повернувся і кивнув головою. За цим знаком від княжичів відділилися двоє незнайомців і підійшли ближче.

Лише тепер Юрате змогла як слід їх роздивитися. На її обличчі швидко промайнули здивування, острах і радість.

А дивуватися було чому, адже перед княгинею стояли діти її дядька Міндовга — Воїшелк і Рамуне. Подив був такий великий, що вона лише спромоглася спитати розгублено:

— А що ви тут робите?

Це трохи розвеселило князя, і він, підвищивши голос, щоб почули присутні, сказав:

— Твій дядько зрозумів, що його союз із тевтонцями ні до чого доброго не приведе, лише до поневолення, як це сталося колись із прусами, отож він прислав до мене сина і забажав помиритися. А щоб ніхто не сумнівався у його чесних намірах, погодився віддати свою дочку за Шварна. Отак славно, без жодного бою, закінчився цей похід.

У натовпі прокотився шум, у якому відчувалося загальне захоплення.

— Ну що ж, воеводо! — повернувся Данило до Костянтина. — Кепський, бачу, з тебе господар!

— Чому, князю? — здивувався той.

— Та тому, що тримаєш князя на площі і не ведеш у покої, — голосно засміявся Данило. —

Невже навіть трапези не підготував до мого приїзду?

— Приготував, князю, — полегшено зітхнув Костянтин. — Залишишся задоволеним!

— Що ж, веди. Отче! — звернувся Данило до митрополита. — Завтра відправте подячну службу за щасливе повернення, а зараз запрошую скуштувати, що Бог послав.

— Обов'язково прийду, — пообіцяв Кирило. — От тільки віддам останні настанови.

— От і добре, отче! — усміхнувся князь. — А ми поки що опорядкуємося з дороги.

Костянтин уклонився.

— Лазня готова.

— Чудово! — вигукнув князь. — Ходімо, воєводо!..

Сонце вже підбилося височенько, коли князь Данило з жоною та з усією челяддю з'явився у трапезній. Бояри і знать вже сиділи обабіч довгих, заставлених найдками столів. Були тут і намісники ближчих міст, підлеглих князю. Деякі з них довгий час вели з Данилом війну за верховенство, але були розбиті. Дехто не захотів змиритися з поразкою: хтось утік в інші землі; когось князь наказав стратити. Ті ж, хто прийшов до Данила Романовича з покутою, були великодушно прощені й отримали землі та міста, тільки за умови більше ніколи не піднімати меча на брата.

Отже, держава Данила Романовича була велика і міцна. Здавалося, немає таких ворогів, що здатні повалити її, і князь міг бути спокійний. Принаймні сьогодні.

Данило і Василько сіли на чолі великого столу. Зліва від князя сиділа княгиня Юрате, справа — Василько з Костянтином, якого Данило всадовив ближче до себе. Далі впереміжку — княжичі з жонами. Майбутню невістку Рамуне Данило посадив між Шварном і Воїшелком.

І трапеза почалася. Гості пили і їли. Слуги не встигали носити переміни. Костянтин, який сидів не на своєму місці і не міг керувати слугами, був як на голках, помічаючи прорахунки своїх помічників. Це впало в око Данилові, він поспішив заспокоїти вірного слугу.

— Та чого ти весь час роззираєшся? — спитав князь. — Нехай трохи без тебе поклопочуться, щоб догодити князю! А то бачу, розпустив ти їх. Кроку не можуть зробити без того, щоб не оглянутися на тебе. Якби я весь час отак оглядався, то не досяг би нічого. Твоє здоров'я, воєводо!

Костянтин розслабився, лише краєм ока стежив за діями слуг, Василько звернувся до нього і запитав, киваючи головою на намісників:

— Клопотів не було?

— Та ні, сидять тихо, — відповів воєвода.

— Принишкли? Чи надовго? — допитувався Василько.

— Гадаю тільки зовсім божевільний може сподіватися на те, що повалить князя. Ти сам знаєш, що ні мадяри, ні австрійці, ні вже литвини проти Данила Романовича не виступлять.

— А хан? Ти його забув? — запитав Василько.

— А ярлик на князювання, будь він неладний? Ні, звідси небезпеки немає.

— А звідки її сподіватись?

— Не знаю, — відказав Костянтин. — Від когось із княжого роду?

Василько махнув рукою і перевів розмову на інше.

— Про сина мого щось чув?

— Княжить у Луцьку. Подать платить вчасно, якщо саме це тебе цікавить.

— І це також, — поважно відповів Василько. — У державі має бути одна голова. Лише тоді вона міцна.

— Твої слова, князю, та до вух років двадцять назад, — підтримав його воєвода. — І не було б цієї ганьби на землі руській.

Їхню розмову перебив Данило, прислухавшись до них.

— Чую, є про що поговорити. Після трапези чекаю вас до себе. Там нашу розмову і продовжимо.

Тут звичний хід трапези порушила поява несподіваного гостя. У низенькому середнього віку чоловікові всі впізнали воєводу Бакоти Милія. Його поява виявилася несподіваною навіть для князя, якщо врахувати відстань, яка віддаляла це прикордонне місто від столиці.

Милій підійшов до столу і опустил на одне коліно.

— Підійди, воєводо! — прогрімів у тиші голос Данила. — По правді, я не сподівався побачити тебе тут. Прошу сідати до столу.

— Пробач, князю, — відказав, підводячись, Милій, — але бачить Бог, не з власної волі я подолав далеку відстань. Не сам я прибув до тебе.

— Не сам? — здивувався князь. — Хто ж іще з тобою? Де твої супутники?

— Не думаю, що їхня поява звеселить твоє серце, князю, — похмуро промовив Милій.

Він обернувся і махнув комусь рукою. Великі двері прочинилися, і у трапезну тихо увійшли двоє чоловіків. При їхній появі замовкли всі. Пишні, розшиті орнаментом халати, підперезані широкими поясами, гостроверхі шапки з хутра, легкі чоботи із задертими носами і вузькі щілини очей на позбавлених будь якої рослинності жовтих обличчях.

Монголи!

Воєвода Костянтин бачив, як спохмурнів Данило Ро-манович, як стиснув кулак Лев, напевне, шкодуючи, що немає при собі меча, як докірливо похитав головою митрополит Кирило.

А несподівані гості упевнено йшли вздовж столів, за якими принишкла знать. Так ідуть господарі у своєму будинку.

На два кроки від них простував третій прибулець, одягнутий у монгольську одіж, але риси мав слов'янські.

За ними двоє інших монголів несли чималеньку скриню.

Процесія зупинилася перед князем. Їх розділяв не лише широкий стіл, а, здавалося, широкий Дніпро відмежовував їх одне від одного.

Пам'ятаючи дні, проведені у Батия, Данило хотів підвестися зі свого місця, як тоді, два роки тому, але тут на нього дивилися його підлеглі, і князь опанував себе і рівним голосом, який нічого не виражав, запитав:

— Хто твої супутники, Милію?

— Посланці хана Бату Куремса і Темуч вітають тебе, великий князю! — сказав тлумач.

Ці слова сподобалися Данилові, і він уже тепліше запитав:

— Що заставило великого хана відправити до мене у таку далеку дорогу своїх людей?

Тлумач почекав, поки закінчить говорити Куремса, і продовжив знову:

— Достойні посланці прямували до короля Бели із особистим листом великого хана. Знаючи твою, князю, відданість господареві, вони вирішили відхилитися від прямої дороги і висловити свою пошану до могутнього князя русів і принести тобі подарунки.

З цими словами двоє монголів винесли наперед скриню і поставили перед Данилом, не відкриваючи її. Монголи знали, що подарунки призначені лише для князя, тому іншим бачити їх не личить.

Данило кивнув головою.

— Подарунки прийняті! — сказав він. — Запрошую вас розділити з нами трапезу.

Перекладач передав монголам слова Данила. Вони перезирнулися, і наперед виступив Куремса.

— Коли ти був у нас в Сараї, — сказав він, — ти відмовився пити наш кумис. Ми на тебе не образилися, бо не до душі тобі наше питво. Дозволь же і нам не пити ваше вино.

— Що ж, це мудрі слова, — похвалив князь. — Тоді дозволь, мої люди проведуть вас до покоїв, де ви зможете відпочити перед далекою дорогою.

Монголи вклонилися і так же мовчки покинули трапезну. Коли за ними зачинилися двері,

присутні неначе за командою повернули свої голови до Данила. Він підвівся, помахом руки наказавши усім залишатися на своїх місцях.

— Я маю поговорити з Милієм, — пояснив він. — Пішли, воєводо!

Милій задріботів за князем і зник за бічними дверима.

— Причини щільніше! — наказав Данило.

Милій зачинив двері і подивився на князя. Його вразила та зміна, що відбулася із Данилом; здавалося, він скинув з себе маску величі і сили й перетворився на немолоду стомлену людину, змучену обов'язками, що на неї звалилися.

Данило сів на високий трон.

— Розповідай!

— Немає тут моєї вини, — запально почав Милій. — Вони прибули до мене несподівано і запитали, де нині князь. Я їм пояснив, що ти, князю, воюєш на півночі, проти литвинів, і у Холмі тебе немає. Куремсу (а він головний у них) зацікавило, чи не замишляєш ти чого проти Сарая. Я одказав, що свою силу мій князь зазвичай направляє на північ і на захід і аж ніяк не на схід. Не знаю, чи переконав я їх, але монголи вирішили поїхати сюди.

— Тобто намір поїхати у Холм виник несподівано, а не був запланований? — допитувався Данило.

— Атож, думаю, що Куремса вирішив заодно розвідати наші укріплення.

— І що?

— Я повів їх обхідним шляхом, — повідомив Милій. — Ні у Белз, ні в Луцьк ми не заїжджали.

— Це добре, — похвалив намісника Данило. — Гаразд. Що вони збираються робити далі?

— Звідси поїдуть до волохів. Мене великодушно відпускають. Про це мені говорив тлумач.

— Він русич?

— Так. Володар. Десь із Чернігівського князівства, чи що там від нього залишилося. Він проявив себе здібним під час оборони Чернігова, отож Батий, вражений його звитягою, звелів пощадити.

— І він із вдячності став служити ханові? — грізно промовив князь. — Тисяцького Дмитра після взяття Києва також Батий відпустив, але це не змусило його зрадити свою віру. Добре, з перевертнями розберемося потім. Скажи краще, як сприйняв Куремса побачене?

— Він був задоволений, — відказав Милій.

— Ще б пак! — протягнув Данило. — Їм миліше бачити міста без стін. Ну нічого, все до пори до часу. Дякую, Милію, за вірну службу. Переночуй ніч у Холмі, а завтра зранку

відправляйся назад. Бакота — ворота до всього князівства, і вони мають бути на замку. Завжди.

— Я зрозумів тебе, князю! — вклонився Милій. — Зроблю так, як волієш.

Князь Данило залишився сам. Ось уже п'ятнадцять років, відтоді як під Дорогочином він наголову розбив тевтонців і в бою отримав підступний удар булавою у тім'я, зір його поволі тьмянішав. Бували миті (коли він був особливо стомлений чи напружений), і тоді очі розрізняли лише світло і тінь. Правда, потім зір відновлювався, але князь боявся, що настане мить, коли все бачене остаточно поглине темрява. І все ж Данило сподівався, що не доживе до цього.

Поява посланців хана Батия нагадала Данилові його поїздки в Сарай два роки тому. Авжеж, тоді, зайнятий безупинними війнами зі своїми суперниками, він не встиг укріпити міста і вони залишилися беззахисними проти підступного ворога. Як би у нього тоді було більше часу, то зумів би підготуватися до зустрічі непроханих гостей, і хто знає, може, і не пропустив на свої землі монгольську навалу.

Двері покою тихо відчинилися, і князь побачив на порозі Костянтина.

— Запроси сюди брата, синів і сам приходь! — сказав Данило.

Невдовзі Василько, Лев, Роман, Шварно і Костянтин сиділи півколом перед тронем князя. Данило обвів усіх поглядом, зупинився на наймолодшому, Шварнові.

— Я не хотів говорити при всіх, — почав він. — Особливо не хотів, щоб нашу розмову чув його святість. А поговорити нам є про що. Гадав відкласти її на пізніше, хоча б на завтра, але непрохані гості переконали мене, що відкладати далі вже нікуди. Хоч і раніше ця розмова також не могла відбутися. Я вам не відкрию нічого нового, коли опишу наше становище. Князь угорський Бела, який довго тривожив наші кордони, зрозумів усю марність боротьби, породичався з нами і перестав бути нам небезпечним. Після смерті короля краківського Лестка Польща теж перестала бути для нас загрозою. Тевтонці ще не забули Дорогочин і сюди більше не поткнуться. За литовців поручиться Шварно, тим більше, що Міндовг сам віддав нам Чорну Русь. Таким чином, за ці кордони я спокійний.

Присутні уважно слухали князя; Костянтин час від часу на знак згоди кивав головою.

— Але є сусід, з яким неможливо домовитись, — продовжував Данило. — Батью не потрібна сильна Русь, і будь-які перемовини з цього приводу розпочинати безглуздо. Але і нам далі терпіти зверхність хана більше несила. Я не

починав цю розмову, поки у нас на кордоні стояли ворожі нам володарі. Зараз же, гадаю, настав час діяти. Я готовий вислухати кожного з вас, порадьте, що нам зробити, щоб позбутися нестерпної опіки. Воєводо, що ти скажеш?

Костянтин здивовано підвівся.

— Чому я, князю?

— Хочу, щоб ти сказав свою думку першим, щоб на тебе не вплинули наші слова.

— Що ж, як скажеш, князю. Тут і думати нічого. Монголи сильні, у них багато війська, залізна дисципліна, і вони вірять своїм зверхникам. Але це не головна причина, чому вони сильні. Адже ми були роз'єднані. Якби чернігівський князь прийшов на допомогу рязанському, а не став чекати, гадаючи, піде на нього Батий чи поверне на північ, якби Переяслав відправив дружину на рать не на своїй землі, а раніше, монголи не перетнули б Дон. Отак сталося те, що маємо тепер.

— Я знаю, до чого ти хилиш, воєводо, — вставив Данило.

— Так, князю, ти мене правильно зрозумів: одні ми з монголами не впорасмося, — підтвердив Костянтин.

— Що ти пропонуєш? — запитав Василько.

— Ти, князю, перерахував королів, які перестали бути нашими ворогами і породичалися з

тобою. Кинь клич, і Бела, Міндовг, Болеслав пришлють війська на допомогу.

— А чи пришлють? — засумнівався Василько. — Батий не обклав їх даниною.

— І нас ні.

— Так, але вони не мають спільних земель з Ордою, — підтримав брата Данило. — До того ж Бела останнім часом змінив свої плани щодо Романа. Він відмовив йому у підтримці на володіння Австрією. Навіть якщо Міндовг захоче нам допомогти, він таким чином оголить свої північні землі перед Тевтонським орденом.

— Та вони ж його королем зробили! — вигукнув воєвода.

— Ти їм віриш? Ось бачиш, і Міндовг також не вірить. І правильно робить.

— Що ти пропонуєш, батьку? — подав голос Лев. — Бачу, у тебе вже визріло рішення.

— Визріло, і давно, — відповів Данило.

— І яке воно?

— Все те, що тільки-но сказав воєвода.

— Але ж ти сам згодився, що це нереально, — вставив Роман.

— Нічого нереального немає, — поважно відказав Данило. — Можливо все, тільки треба знайти підхід.

— Тобто ти хочеш підняти проти Батия суміжні з нами князівства і водночас втримати тих,

хто не приєднається до нас, від спокуси захопити незахищені землі? — не вгавав Лев.

— Саме так.

— Але це нереально! — повторив Роман. — Пробач, батьку, але навіть з тевтонцями у нас не мир, лише перемир'я. Як ти зможеш втримати німців від спокуси?

— Я їх не втримаю, але до нападу на Литву чи Польщу справа не дійде, — продовжив Данило Романович. — І знаєте чому? Не через раптову милість тевтонців. Для них не існує такого слова, як жалість. Мені розповідали, що у хрестовому поході тевтонці усіх вразили своєю жорстокістю щодо ворога, полонених, жінок і дітей. Хоч інших рицарів також важко було запідозрити у жалощах. Але мова не про це. Тевтонці не нападуть ні на Міндовга, ні на Болеслава з дуже простої причини: вони просто не залишать свої землі без війська.

— Тоді навіщо ця розмова? — запитав Шварно, який досі мовчав. — Ти ж не можеш заставити Белу полюбити Болеслава, а їх обох — гросмейстера!

— Я — ні, але є людина, якій це під силу, — відповів князь.

Він не сказав, про кого йдеться, але Костянтин одразу відгадав думку князя. Безумовно, Данило мав на увазі Папу Римського.

— Інокентій? — Запитання Лева підтвердило, що не один лише воєвода здогадався, кого мав на увазі Данило.

— Саме він.

— Але ж, батьку, Папа вже відправляв до тебе своїх послів. А ти їх вигнав.

— Це було шість років тому, — нагадав князь. — Тоді Папа хотів лише одного — приєднати руські землі до Риму.

— А хіба нині він цього не хоче? — запитав Роман.

— Хоче. Не думаю, що Папа відмовиться від свого.

— Ти підеш на це?

Данило подивився на Василька, який це запитав.

— Піду! Заради того, щоб вигнати з Руської землі монголів, піду. Бог дав і їхню віру, і нашу. І до недавнього часу ми були — одно!

— Не думаю, що бояри та навіть і холопи приймуть віру тевтонців, особливо після того, що вони чинили у Лівонії чи Пруссії.

— А що наші ж таки робили зі своїми? — підвищив голос Данило. — Той-таки Ростислав чи Судич? Але ж нічого, забулося.

— Добре, — згодився Василько. — Бачимо ми, що ти все продумав. Скажи, що у тебе на думці? Що ти тримаєш такого, про що ми ще не знаємо?

Данило Романович усміхнувся, розгадавши хитрий намір брата вивідати, що він тримає наостанок.

— Гаразд, слухайте, — згодився князь. — Князь угорський повідомив мене, що Папа Інокентій видав буллу до всіх християн Богемії, Моравії і Померанії, в якій закликав їх до хрестового походу проти монголів.

— Цього мало, — засумнівався Василько. — Що вони можуть нам дати? Лише декілька тисяч воїнів.

— Це ще не все, — заспокоїв Данило. — Це лише початок. Бела дав мені знати, що проти татар підніметься увесь християнський світ, якщо я пристану на умови Папи.

— І що це за умови?

— Я визнаю верховенство Риму як у релігійному, так і у владному відношенні. Мало того, Папа передасть мені владу над усім християнським воїнством, але для цього я маю коронуватися. Інакше інші королі просто не стануть мене слухатись.

— А ти?

— От саме для цього я і зібрав вас тут, щоб разом вирішити, що нам робити.

У кімнаті запала мовчанка. Рішення, яке мали ухвалити присутні, було непросте. Кожен розумів ту небезпеку, на яку, можливо, наражав рідну

землю у разі приходу сюди хрестоносців. У людей ще не загоїлися спогади про безчинства угорців, поляків і тевтонців; з іншого боку, монгольська навала була незрівнянно кривавішою. У той же час монголи не чіпали руської віри, до неї у них не було ніяких претензій; заступництво ж Папи Римського означало зміну деяких елементів грецької віри, невелику, але все ж зміну. І невідомо, як до цього поставиться Константинополь.

— Що на це скаже Кирило? — подав голос Костянтин, маючи на увазі митрополита.

— Його серед нас немає, — нагадав Данило.

— Але він дізнається рано чи пізно!

— Краще вже пізно, — вставив Василько. — Тоді поставимо його перед фактом.

— Значить, ти згоден зі мною? — запитав Данило брата.

— Принаймні іншого виходу я не бачу.

— Лево! — звернувся Данило до старшого сина.

— Батьку, ти ж знаєш, що ми завжди тебе підтримаємо! — за усіх братів відповів той.

— Дякую вам, синове! — щиро сказав батько і повернув голову до Костянтина. — А ти?

— Я також? — здивувався той.

— Не думай, що це — лише княжа справа. Від того, що ми вирішимо, багато залежатиме: жити під татарами чи молитися католицькому Богові будуть